

УДК 339.9(437.1/2)

Ситников М.М.¹

Кириченко І.С.²

¹ канд. техн. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-219 НУ «Запорізька політехніка»

ЕФЕКТИ ТА ПРОГНОЗОВАНІ НАСЛІДКИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ НА ПРИКЛАДІ ЧЕХІЇ

Найуспішнішим проектом регіональної інтеграції в даний час є Європейський Союз, якому вдалося пройти шлях від галузевої інтеграції до економічного і валютного союзу. Участь в європейському проекті надавало на учасників об'єднання певні економічні ефекти. Як правило, участь в будь-якому інтеграційному об'єднанні передбачає позитивний ефект для економіки країни. Однак у світлі недавнього виходу Великобританії з ЄС для багатьох країн Союзу виникло актуальне питання - чи є членство країни в ЄС економічно виправданим. Незважаючи на те, що з моменту приєднання Чехії до ЄС пройшло більше п'ятнадцяти років, вивчати наслідки цього кроку для економічного розвитку країни стало доцільно лише в даний час. Справа в тому, що світова фінансова та економічна криза 2008 року, створила певні перешкоди для оцінки ефективності інтеграції Чехії в ЄС. Потім послідувала низка локальних криз всередині самого Європейського Союзу, що також ускладнювало проведення оцінки. Мета даної роботи – виявити основні наслідки вступу Чехії в ЄС для її економіки та визначити основні проблеми.

Чехія, починаючи з 1993 року, планувала вступ в ЄС. Перевагами від членства є: збільшення ринку збуту для товарів і послуг, свободу переміщення капіталу і робочої сили. Ліберальні реформи 90-х років, засновані на принципах Вашингтонського консенсусу, приносили швидкі і досить високі результати — зростання ВВП Чехії сягав 10 % в рік.

Новий імпульс для розвитку економіки Чехії надала повна приватизація фінансового сектора в 2001 році. Незважаючи на те, що економіка Чехії довгий час була плановою, вона володіла здоровою структурою і високою конкурентоспроможністю. Велика частина ВВП припадала на сферу послуг (58%), трохи менше на промисловість (38%) і на сільське господарство (4%).

Але більш потужним поштовхом для економіки Чехії було приєднання до ЄС. До числа основних факторів економічного зростання на етапі 2004- 2008 років можна віднести всі переваги європейської інтеграції: широкий ринок, свободу пересування праці та капіталу.

Після вступу в ЄС структура ВВП знайшла тенденцію до збільшення частки сфери послуг (60 %) за рахунок незначного скорочення промисловості (37 %) і сільського господарства (3 %). В середньому ВВП зростав з 2004 по 2009 рік на 5,32 % в рік. Динаміка ВВП відображає стан економіки в цілому. Зростання ВВП Чехії свідчить про позитивний вплив європейської інтеграції на економіку країни. Такі темпи зростання після вступу в регіональне інтеграційне угруповання можна пояснити низкою причин. У підсумку за роки членства Чехії в ЄС, незважаючи на глибоку світову фінансову кризу, серйозні проблеми, з якими зіткнувся сам ЄС, чеська економіка продемонструвала позитивні тенденції в динаміці макроекономічних показників.

Зростання ВВП на душу населення не привело до зростання рівня заробітних плат. Темпи зростання заробітних плат в Чехії за останні 20 років залишаються досить стабільними, і складають в середньому 5%.

Сільське господарство, як первинний сектор економіки, є досить важливою сферою для будь-якої держави. Частка сільського господарства у структурі економіки Чехії як будь-який постіндустріальної країни є досить низькою – на рівні 3 %. Після вступу Чехії до Європейського Союзу в сільському господарстві намітилися позитивні зрушення. Важливо розуміти, що вступ в ЄС передбачав як перебудову і модернізацію, так і адаптацію економіки Чехії до вимог єдиного внутрішнього ринку. Крім того, членство в ЄС було потенційно важливим кроком для розширення ринку збуту, і, отже, для розвитку промисловості.

Важливою галуззю промисловості Чехії є машинобудування, на цю галузь припадає близько 25 % ВВП. Багато в чому розвиток цієї галузі визначає розвиток всієї промисловості в країні. Результатом участі в європейській інтеграції стало щорічне збільшення продажів автомобілів в ЄС.

Важливо розуміти, що розвиток промисловості та економіки в цілому неможливий без розвитку енергетики. Вироблення енергії в Чехії здійснюють ГЕС, АЕС, ТЕС і поновлювані джерела енергії. При цьому на частку атомної енергетики припадає 34% енергії, спалювання вугілля в ТЕС приносить 54 % енергії. Безумовно, роль інновацій та наукових досліджень відіграє важливу роль в економічному прогресі та сприятливо відбивається на розвитку промисловості, зокрема. Після вступу в ЄС Чехія стала учасником багатьох науково-дослідних програм, що реалізуються в рамках науково-технічної політики ЄС.

Торгова політика є важливою частиною зовнішньоекономічного комплексу будь-якої країни. Саме завдяки зовнішній торгівлі країна позиціонує себе на світовій арені. Країни, з розвинутою зовнішньою торгівлею і позитивним сальдо торгового балансу є більш економічно забезпеченими і розвиненими. Чехія, вступивши в ЄС, була зобов'язана протягом обумовленого Договором про приєднання терміну прийняти єдину політику. Центральним елементом єдиної політики є митний тариф. В ЄС загальний митний тариф становить від 4 % до 25 %, в залежності від типу товару, що ввозиться. Але є деякі винятки, наприклад, автомобілі – тариф 29%. Для порівняння, тариф на ввезення автомобілів в Чехію до вступу в ЄС становив 17%. Варто відзначити, що за останні роки експорт Чехії, в тому числі завдяки зонам вільної торгівлі ЄС, почав збільшуватися. Збільшення експорту в 2018 році пов'язане з заходами по раціоналізації і збільшення ефективності експортної стратегії 2012 - 2020 років, а саме інтеграції агентств ЧехТрейд і ЧехІвест, де були об'єднані як іноземні, так і регіональні мережі, були укріплені горизонтальні зв'язки та співпрацю між державними проєкспортними установами. Експортна стратегія Чехії 2012 – 2020 рр. складається з трьох елементів:

- 1) розумний експорт;
- 2) розвиток експорту;
- 3) розвиток торговельних можливостей.

Дана програма складена відповідно до європейської стратегії 2020. Приєднання до ЄС вплинуло не тільки на експорт Чехії. Починаючи з 2004 року почав зростати і імпорт. Після вступу в ЄС імпорт Чехії зріс на 24 %, переважно завдяки закупівлям машин (20 %), металу (30 %), пластмаси (29 %). Тож, об'єктивно у Чехії був тільки один шлях розвитку – вступ в ЄС. Такий підхід визначався наступними факторами: великий ринок збуту, безпосередня близькість з Союзом, тісні зв'язки з країнами блоку. Європейська інтеграція надала потужний імпульс економічному розвитку Чехії: ВВП збільшився в два рази, експорт – на 205 %, ПП – на 244 %, безробіття та інфляція залишаються низькими.

Однак крім явно позитивних результатів, європейська інтеграція привнесла і неоднозначні наслідки. Будучи членом ЄС, Чехія отримує значні субсидії з бюджету Союзу на розвиток і підтримку сільського господарства, промисловості і наукові дослідження. Чехія отримує з бюджету більше, ніж вносить туди. Рівень заробітних плат в Чехії помітно поступається країнам Західної Європи. Завдяки гранично низькому рівню безробіття в останні роки заробітна плата зростає, що спричиняє зростання добробуту населення. У зовнішній торгівлі основними партнерами Чехії є Німеччина, Словаччина і Польща. При цьому частка ЄС в структурі торгівлі за останні роки скорочується, що є наслідком чеської експортної стратегії. Виходить, що

Чехія намагається наростити обсяг торгівлі за межами ЄС. Однак було б більш раціонально використовувати ринок ЄС і розширити коло партнерів за рахунок інших країн ЄС, ніж тримати орієнтир на країни поза блоком.